

MINNISBLAÐ

Viðtakandi: Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
Sendandi: Inga Dóra Hrólfsdóttir
Dagsetning: 3. desember 2018
Efni: **Tillaga að aðgerðaráætlun í plastmálefnum - umsögn Veitna**

Vísað er til tillögu samráðsvettvants umhverfisráðherra að aðgerðaráætlun í 18 liðum.

Eftirfarandi eru athugasemdir Veitna og tillögum að úrbótum á ákveðnum liðum aðgerðaráætlunarinnar.

Veitur fagna því að settur hafi verið á fót samráðsvettvangur fyrir plastmálefni sem hafi því veigamikla hlutverki að gegna að gera ráðstafanir til að draga notkun plast og uppræta plastmengun við upptök. Veitur taka undir tillögur um minnkun á notkun plast og aukna hreinsun örplasts, en vilja leggja áherslu á mikilvægi þess að í aðgerðaráætluninni verði lögð áhersla á að uppræta plastmengun við upptökin og ekki lok kerfisins með s.k. „end of pipe“-lausnum. Ýmsar tegundir plastmengunar berast beint í viðtaka (sjó, ár og vötn) án viðkomu í fráveitukerfinu, t.d. dekkjakurl af gervigrasvöllum.

Skoða þarf hvernig ábyrgð á aukinni hreinsun í skólphreinsistöðvum og í regnvatnskerfum er skilgreind. Það þarf líka að vera skýrt hvernig á að takast á við meðhöndlun og förgun á seyru sem verður til við aukna skólphreinsun.

Meðhöndlun við uppruna er í samræmi þær ályktanir sem fráveitusamtök á Norðurlöndunum hafa gert um hvernig á að takast á við mengun vegna örplast sem berst í skól- og regnvatnskerfi landanna.

Aðgerð 3: Rannsókn- og þróunarsjóður fyrir plast.

Tekið er undir þessa tillögu þar sem rannsóknir hjálpa samfélaginu að skilja hvar uppsprettur plasts eru og hvaða ferli valda mestri mengun í náttúrunni. Ekki eru til samræmdar rannsóknaraðferðir til að mæla örplast í skólpi og regnvatni. Það þarf því að fylgjast vel með í alþjóðlega fræðasamfélaginu og þróa aðferðir þar sem vantar upp á.

Lítið er vitað um hvernig örplast berst í neysluvatn og hvaða áhrif það hefur.

Aðgerð 4: Vitundarvakning um ofnotkun einnota plastvara

Blautklútar, dömubindi, eyrnápinningar og umbúðir utan af túrtöppum innihalda plastafurðir og sjást í miklu mæli í dælu- og hreinsistöðvum Veitna. Vísað er til minnisblaðs um blautklúta sem er hér sem viðhengi.

Veitur fagna því að það séu áætlanir um að fara í auglýsingarherferðir og lýsum okkur reiðubúin að vera aðilar að slíkum verkefnum. Svipað og við höfum verið að gera í lyfjaskilahrerferðinni með Lyfjastofnun og Reykjavíkurborg.

Aðgerð 8: Plastaðgerðaráætlun fyrir landbúnað, iðnað og sjávarútveg og ferðarþjónustu.

Veitur fagna öllum aðgerðum sem miða að því að leita lausna á uppsprettum plasts t.d. í iðnaði. Það er oftast hægt að vinna með meginuppsprettur plasmengunar og varna því að þær berist frá framleiðendum í gegnum fráveitukerfin í viðtaka.

Aðgerð 13: Heildstætt vöktunarkerfi plasts í hafi

Rannsóknarskipið sem hefur rannsakað súrnun sjávar undanfarin ár, með sýnum á reglulegu millibili í kringum landið, gæti nýst í þessum lið. Er hægt að bæta við sýnatökum vegna örplasts og etv. lyfjaleifa í þá ferð?

Grunnupplýsingar sem safnast í hafi í kringum Ísland myndu gagnast rekstraraðilum fráveitukerfa. Með að safna gögnum um örplast í íslenskri lögsögu væri hægt að vakta magn og útbreiðslu. Þau gögn væri hægt að bera saman við rannsóknir á því örplasti sem kemur í fráveitukerfin í þéttbýli á Íslandi.

Aðgerð 14: Bætt skólphreinsun

Veitur vinna nú að því að leita leiða til að uppræta örplast við uppruna eins og mögulegt er. Hreinsun í hreinsistöð væri alltaf síðasta úrræði áður en mengun berst í viðtaka.

Þegar vísað er til þess að nágrannaþjóðir okkar séu að hreinsa örplast úr skólpi þá er rétt að geta þess að það var ekki upprunalegur ásetningur við val á hreinsiprepum. Ástæða meiri hreinsunar í nágrannalöndunum hefur stafað af því að lífræn efni og næringarefni s.s. fosfór og nitur hafa haft áhrif á lífríkið með því að valda ofauðgun í viðtökum. Þær hreinsiaðferðir hafa einnig náð að hreinsa örplastið úr, án þess að það hafi verið ætlunin í upphafi. Við slíka hreinsun verður þess í stað til orku- og næringarríkur úrgangur (seyra) sem er mengaður af örplasti. Þegar það kom í ljós þá fór nýting á seyru í uppnám og er verið að skoða hvort hægt sé að nýta hana og verðmætin í henni án þess að örplastið valdi skaða í lífríkinu.

Staðan er því sú að ef við viljum nýta þann möguleika að hreinsa skólpið betur þá þarf að vera tryggð hringrás þar sem hægt er að nýta eða farga úrgangi án þess að örplast hafi mengað afurðina, svo það berist ekki aftur út í lífríkið.

Rekstraraðilar fráveitna hafa átt í erfiðleikum með að losa sig við fráveituúrgang úr hreinsistöðvum af ýmsum ástæðum.

Veitur settu upp þvottabúnað í hreinsistöðvunum 2014 þegar Sorpa neitaði að taka við ristarúrgangi vegna lyktarmengunar. Það þurfti því tímabundið að keyra með úrgang frá Veitum í Kólku í Keflavík. Eftir því sem við komumst næst þá eru aðrar skólphreinsistöðvar í svipuðum vandræðum með losun úrgangs á urðunarstaði. Það getur kallað á akstur langar leiðir með sóttmengaðan úrgang og tilheyrandi kolefnisspori, sé ekki búið að skoða hvernig hægt er að vera með hringrásarhagkerfi þegar skólphreinsun er aukin eða bætt í sveitarfélögum.

Veitur hafa hug á að auka hreinsun með það að markmiði að fráveitan sé auðlind, því efni eins og fosfór eru hverfandi auðlind í heiminum. Hringrásarhagkerfið gengur aðeins upp að því gefnu að urðunarstaðir vilji taka við þeim úrgangi sem verður til þegar skólphreinsun eykst, eða að seyran sé nothæf t.d. í landgræðslu. Mikilvægt er

að tryggð verði í reglugerð að hægt sé að nýta þá auðlind sem felst í seyru og losa annan fráveituúrgang á tryggan og umhverfisvænan hátt þar sem það á við.

Hvernig leysum við þetta í sameiningu og myndum hringrársarhagkerfi fyrir fleiri hreinsiprep og farveg fyrir fráveituúrgang (verðmæti) sem verður til við aukna skólphreinsun?

Aðgerð 15: Nýting settjarna til að varna plastmengun

Veghaldari þarf að sjá til þess að afrennslisvatn og mengun frá umferð innihaldi ekki örplast eða þungmálma, og grípa til viðeigandi aðgerða við að útfæra hreinsun t.d. með sjálfbærum ofanvatnslausnum. Lausnir sem taka á vandanum við enda rörs eins og settjarnir ættu að vera lokaúrlausn. Þar sem það er mun dýrara og plássfrekara að fanga og hreinsa mengun þegar búið er að blanda saman regnvatni frá vegum, lóðum og opnum svæðum.

Skilgreina þarf ábyrgð þess sem mengar þ.e.a.s. þess rekstraraðila sem rekur mannvirki eins og götur, boltavelli eða aðrar uppsprettur þar sem mengunin verður til.

Rekstraraðili gatnakerfis gæti hugsanlega framselt uppbyggingu og rekstur hreinsimannvirkja til þeirra sem sjá um rekstur opinna svæða eða fráveitukerfa, eins og er heimilt í núgildandi fráveitureglugerð um rekstur fráveitukerfa.

Ábyrgðin er því ekki eingöngu á höndum sveitarfélaga þar sem Vegagerðin og þar með ríkið er einn umfangsmesti veghaldari landsins. Ábyrgðin þarf þó að vera skýr í reglugerð hvað þetta varðar.

Aðgerð 16: Hreinlætisvörur sem innihalda örplast bannaðar.

Veitur fagna því að banna eigi snyrtivörur sem innihalda örplast. Veitur leggja til að blautklútar, eyrnappinnar og aðrar hreinlætisvörur sem innihalda örplast eða plastrefjar verði líka bannaðar, ekki bara krem og sápur. Eða það mætti takmarka innflutning á hreinlætisvörum sem innihalda slíkt plast umtalsvert t.d. með hagrænum hvötum (tollum). Sjá minnisblað um blautklúta í viðhengi.

Viðhengi:

Minnisblað um blautklúta í fráveitu, dags. 19. nóvember 2018